EN
MÅLARES
ANTECKNINGAR

ITALIEN
&
SPANIEN

EGRON
LUNDGREN

Egron Lundgren

ITALIEN & SPANIEN

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERIA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

BRITA NORDENCREUTZ
Munkgatan 20 A
722 12 Västerås
Suecia

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

2,056

R.5.630

EN

Målares Anteckningar.

Utdrag ur Dagböcker och Bref.

af

EGRON LUNDGREN.

BIBLIOTECA DE LA ALHAMBRA

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

BIBLIOTECA
DE LA ALHAMBRA
Est. A-3
Tabl. 2
1

ITALIEN OCH SPANIEN.

TREDJE UPPLAGAN.

Stockholm, 1882. P. A. Norstedt & Söner.

Förord till andra upplagan.

De orsaker, som på nytt framkallat dessa anteckningar i tryck, hafva för författaren varit så smickrande, att han nu icke fruktar att derjemte ytterligare meddela åtskilligt ur papper, som länge legat förgätna eller i vänners gömmor. Det mesta af det sålunda tillagda utgöres af anteckningar eller bref, uppkomna under författarens vistelse dels i Paris, dels i Sevilla och Madrid samt andra städer i Spanien.

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERIA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

ITALIEN OCH SPANIEN.

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

Paris i Augusti 1839.

Jag är nu verkligen här! Men först måste jag bekänna, att jag obeskrifligt längtar efter några underrättelser från Sverige, och att det skall blifva en vällust att få bryta det första brefvet derifrån, liksom det andra och tredje och fjerde, alla hoppas jag. Skrif derföre snart och berätta om allt, och säg mig först och främst, att mamma och alla äro friska och glada, och jag skall blifva tout purfumé de joie. Det är dock knappast helsosamt att här i Paris tänka på Sverige, och jag skall derföre göra det så litet som möjligt. Detta är dock icke menadt så, som om man borde glömma fäderneslandet — långt derifrån. Jag ville blott önska, att under studietiden här jag kunde gro fast så mycket som möjligt. Vid inträdet i Frankrike tyckte jag till och med

sjelfva naturen påminna om crème och sylt, jemförd med hvad man har omkring sig i norden, och jag är öfvertygad om, att man måste äta hvart för sig, om det skall bekomma en väl. — Var aldrig orolig för mig. Ingenting är så lätt som att resa. Då jag nu ser tillbaka på min resa hit, tyckes den mig icke hafva varit svårare än en färd från Stockholm till Örebro. Med friskt mod kan man känna sig vara mäktigare än stora Mogul sjelf. Man har sagt mig, att Paris är farligt, och jag måste tro det, ehuru jag hittills icke sett en skymt af några faror. Det enda, som jag är rädd för i Paris, är att i vimlet på gatan blifva skuffad emot något af dessa orimligt stora spegelglas, som här nyttjas på så många ställen till fönster och dörrar, snart sagdt till väggar. Ficktjufvar är jag alls icke rädd för af den orsak, att jag icke har något i fickan. Uppror, tvedrägt och örlig synes intet tecken till; man är tvärt om artig emot mig hvart jag kommer.

Jag har färdats hit sjövägen, kan jag säga, ty utom den lilla biten emellan Lübeck och Hamburg har jag alltjemt varit på vattnet. Resan från Hamburg till Håvre gick ganska bra på ett stort ångfartyg och i godt sällskap; från Håvre for jag sedan på en mindre ångbåt uppför Seinefloden till Rouen. I hotellet der bodde jag temligen illa, fyra trappor upp i ett litet hål; men för en natt, hvad gör det? »Qu'importe?» som man säger. Jag anlände ganska lägligt till Rouen för att bese konstexpositionen, som just var öppnad i stadens museum med fri entrée för alla, så att man der gick bland eleganta damer och folk, som tycktes vara gatsopare. Det fans många vackra taflor, men också en mängd, som vår konstförening förmodligen icke skulle vilja köpa. Jag såg en mycket vacker målning af Wickenberg; Leffler hade också en tafla der. Jag kom att gå i närheten af ett herrskap, som jag icke kände, men frun adresserade sig icke desto mindre alltid till mig för att meddela mig sina tankar om taflorna, och som bevis på, huru lättrörda menniskorna här kunna vara, skall jag nämna, att hon framför en af taflorna, som var målad i den sentimentala genren, började riktigt snyfta och gråta. Lyckligtvis gick det snart öfver.

Från Rouen reste jag med en liten ångbåt, kallad La Dorade, till S:t Germain. Båten hade hvad på svenska kallas högtrycksmaskin, och på biljetten stod det »Vitesse sans égale». Jemförelser böra undvikas; åtminstone tror jag, att man i detta fall lofvade mera än man höll. Vägen var emellertid mycket vacker, så att resan var rätt rolig, och mitt nöje af den samma blef så mycket större, som jag ombord gjorde en ganska angenäm bekantskap med en ung doktor De la Mare, som visade mig stor vänlighet och gaf mig så goda råd och upplysningar angående mitt första inträde i Paris, att jag icke nog kan vara honom tacksam.

Från S:t Germain for jag på jernväg till Paris, omkring tre qvarts timme, och framkommen styrde jag kosan direkte till Hôtel de Beauvais, rue Froidmanteau, som hade blifvit mig anvisadt. Jag träffade der på ögonblicket Ekman, som tog emot mig mycket vänligt och strax hjelpte till att ordna för mig i mitt nya hem.

Husfolket utgöres der af monsieur Le Comte, en ung hygglig man, sällan hemma, men gift med värdinnan, madame Le Comte, en liten fetlagd och glad menniska, som gerna skrattar, m:lle Aimée, på något sätt både dotter och icke dotter till madame och monsieur, mycket skral, liten till växten, snedögd och puckelryggig, samt slutligen hennes bror, monsieur Jules, nitton år, ihopkrumpen och äfvenledes snedögd. Vid middagsbordet spisa alla dessa jemte det öfriga sällskapet, som består af en fransk byrå-sekreterare, en finsk magister, ett par norska läkare, en fransk artist Bulgarelli, en ung norsk violinspelare Rostad, en tidningsskrifvare, en italiensk sångare och Ekman. Ett valdt sällskap, kan man säga. Orvar Odd bodde äfven i detta hotell under sitt vistande i Paris.

Af Leffler hörde jag, att Wickenberg har rest till Holland för att stanna der några veckor. Jag har sprungit omkring på boulevarden med löjtnant Dardel och den ene af

Real Monumental de la Alhambra y General Life
CONSEJERIA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

våra norska doktorer och är nu hemma igen för att försegla mitt bref. — Jag har träffat Blum och skall i morgon uppvakta grefve Löwenhjelm.

Paris.

Ännu går jag endast omkring i denna stora labyrint, nyfiken att till en början åtminstone se alla de märkvärdiga byggnader, som jag hört så mycket omtalas och som jag nu känner igen från mångtaliga afbildningar, Notre Dame, Hôtel de Ville, Tuilerierna, Champs Elysées, triumfbågarne m. m., men framför allt Louvren. Der har jag varit nästan hvarje dag sedan min ankomst till Paris och funnit mycket större nöje, än jag kan beskrifva. I går besåg jag École des beaux-arts, ett präktigt palats med marmor öfverallt, fontäner och statyer på borggårdarne. En qväll voro vi på Théâtre de Vaudeville vid boulevarden, en annan i det ohyggliga Café des aveugles, inrättadt i en källare under Palais royal. Der nere är också en liten ruskig teater, på hvilken spelas sångpjeser. Såväl aktörerna som musikanterna i orkestern föregifva sig vara blinda; det var alls icke i min smak, och vi stannade der blott några ögonblick. I söndags gingo vi till en trädgård, som kallas Tivoli, der man kan få dansa för en franc ute i det fria efter stor orkester och i grann illumination af kulörta lyktor, svärmare och raketer. Det var en så kallad »nuit venétienne»; fullt med lustigheter i buskarne och två teatrar under bar himmel; på den ena uppträdde en buktalare, åt hvilken jag skrattade omåttligt, på den andra dansades på lina oförsigtigt, under det fruar och mamseller stupade kullerbytta i luften. I en löfsal satt på en tron en karl, som var utklädd till egyptisk prest med långt grått skägg och blixtrande juvelringar på alla fingrar; han kunde förutsäga det tillkommande, hvilket skedde derigenom, att han satte ett långt

bleckrör i örat på den, som ville blifva spådd. Allt hölls sålunda hemligt, och med den djupsinnigaste min i verlden kunde han narra somliga af damerna att gapskratta så våldsamt, att man måste klappa dem både i ryggen och på andra ställen för att få dem att hemta sig. I går var jag på Théâtre de la Renaissance och såg en pjes, som kallas Le naufrage de la Méduse, uti hvilken i synnerhet en akt är uppsatt med en verkligt förvånande illusion. Hela teatern föreställer en upprörd sjö, så att man kan tycka sig vara midt på villande haf. Det är månsken och stjernorna tindra, och på vågorna framkommer en bräcklig, gungande flottbro af den förolyckade fregattens spillror, på hvilken de skeppsbrutna hänga sig fast i sin förtviflan. Allt ser naturligt ut, till och med det glittrande skummet på svallvågen, som bryter sig.

Hvad skall jag skrifva om mera? Jag tror, att dagarne här äro längre än i norden, åtminstone tycker jag mig hinna med mera, och jag tror också, att allt skall gå bra. Redan har jag hunnit rita flera småsaker i aqvarell, och jag finner det vara lätt att arbeta, när man har don, som duga att arbeta med. Blum har varit så artig att erbjuda mig sin tjenst, i fall jag skulle behöfva råd och hjelp. Hittills lefver jag dock så indraget, att jag förmodligen icke behöfver besvära honom. Doktor De la Mare, hvars bekantskap jag gjorde på ångbåten från Rouen, har allt sedan varit obeskrifligt vänlig mot mig och redan visat mig många goda tjenster. Han har äfven presenterat mig i sin familj och för sin mor, som var mycket aimable och sade, att hon redan kände mig, emedan doktorn talat om mig. Den charmanta gamla frun tyckes hafva fattat verkligt intresse för mig.

Paris.

Jag blef mycket glad att få emottaga ditt bref, men ännu gladare sedan jag läst det och funnit, att allt hemma

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

är godt och väl. Då jag tänker på, huru vi nu alla äro skingrade, förefaller det som en dröm, att jag sjelf är så långt från hemmet. Likväl känner jag med visshet, att det finnes band, dem icke tid eller rum kunna slita. — För några dagar sedan var jag ute till Père la Chaise, kyrkogården, för att se vår bror Edvins graf. Der på ett enkelt litet sandstensmonument står hans namn; hela grafven är innesluten inom ett jerngaller och ligger knappt ett stenkast ifrån en graf, som mången visst betraktat med större intresse, nemligen Abelards och Heloisas. Père la Chaise liknar nästan en grön park, högt belägen, med dälder och kullar; men det är en allvarsam trädgård, der finnas nog blommor och rosenbuskar, men mera af mörka cypresser, hviskande popplar och skuggrika lindar.

Då du skrifver om Ropsten, edra promenader och stilla nöjen och jemför det med Paris, tycker jag mig der se en klar och sorlande bäck och här det upprörda svallande hafvet, och jag tackar Gud, att jag fått en mor, som visat mig vägen och hvar jag kan finna säker ankargrund bland verldens villsamma, förrädiska klippor.

Det är naturligt, att jag som främling icke genast skall kunna få tillfälle att se och känna lifvet i Frankrike annat än från packsidan — om det är rätt att kalla så det mesta som man ser på gatorna, i kaféerna eller på promenader, till och med på teatern. Den hälften af mig, som är konstnär och som ofta nog brottas med den rent menskliga delen, har dock i Paris blifvit alldeles bländad af allt hvad der finnes gjordt och samladt för den, som söker efter skön konst. Huruvida kanhända ännu mera göres bidragande till menniskans förstörelse, förstår jag icke att bedöma, men tror dock, att det finnes äfven sådant här.

Paris.

Att här skulle finnas mycket af skön konst har jag alltid trott, men så mycket, som det verkligen är, föreställde

jag mig ändock icke, att det kunde vara. Jag försöker också på mitt vis vara flitig, att begagna, åtminstone betrakta allt detta. I början är det som att frossa med ögonen, men snart väljer man sina närmaste, så att säga sina slägtingar. I Louvren trifs jag. Jag bor ganska nära den och har den för ögonen, blott jag ser ut genom mina fönster. Det är dock derföre icke lätt att pressa ner en hel bild deraf igenom pennan. Den är en stor smutsgrå sandstensbyggnad, större än slottet i Stockholm, med en lång flygel, som sträcker sig utåt hela carousellplatsen och förenar den med Tuilerierna. Hela detta slott är fyldt med konstverk och kostbarheter samt helt och hållet öppet och tillgängligt för hvem som helst. Man går der förbi en mängd artister med stafflier och färglådor, unga och gamla, med glasögon eller utan sådana, långhåriga, bockskäggiga republikaner, romantiska vagabonder, äfvensom mamseller, uppflugna på höga stolar och klädda à la George Sand, d. v. s. nästan som gossar, med kort hår och kortare bluser och, såsom det tyckes, mera roade af att spisa frukost, gnaga på ett päron, ett franskt bröd och några vindrufvor än att arbeta.

Jag skall nu börja måla hos mr Léon Cogniet. Vid första inträdet i en atelier kan man säkert vänta sig att blifva föremål för grymma och kitsliga pojkaktigheter af sina tillkommande goda kamrater. Jag är derföre nyfiken att erfara, hvilka upptåg de komma att anställa med mig, — lyckligtvis är jag icke lättskrämd. Hitkommen för att lära vill jag gå efter målet och begagna dagern, medan det är ljust, så mycket som möjligt. Om qvällarne sitter D. ibland inne hos mig i mitt rum och ritar och pratar, eller kommer doktor De la Mare och helsar på mig. Visst är det stundom ett, stundom ett annat, som förströr och roar mig, men — och hvarför skulle jag neka det — det är som en uppfriskande hvila, den jag dock är rädd för att ofta njuta, när jag låter tankarne flyga hem, liksom promenerar i minnenas Louvre och der stannar vid den ena taflan efter den andra.

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

Hvad som mycket beklämmer hjertat och krymper ihop sympatierna är den atmosfer af irreligiosité, som man här icke kan undgå att varseblifva. Det heliga hädas kanhända icke, men man tänker alls icke derpå. Jag har redan varit ett par gånger i kyrkan Notre Dame, och jag måste bekänna, att det på mig gör ett sorgligt intryck att der i någon mörk vrå framför det lilla utstyrda och eklärerade altaret höra det tanklösa mumlet af de utspökade, sneglande presterna, med mjuka knän och ryggar, men med ansigten som skulle skrämma mig i skogen. Jag undrar verkligen icke på, att de icke kunna förmå att samla omkring sig mer än ett dussin fiskmånglerskor och några dames de la halle, några pigor och barmhertiga systrar, och att resten af den stora präktiga kyrkan är tom, i fall icke någon grupp af resande engelsmän stryker fram, gapande upp mot de höga hvalfven och på glasmålningarna i fönstren.

När man eljest går uti de mörkgrå och allvarsamma byggnaderna, t. ex. Notre Dame, Hôtel de Ville, Palais de Justice, Luxembourg och andra, kan man nästan tro sig ännu se fläckarne efter allt det blod, som stänkt på dem. — På stora operan, L'Académie royale de Musique, har jag också varit. Logeraderna äro fyra, men mycket långt emellan hvarje, så att det är mycket högt till taket. Präktigare dekorationer har jag aldrig sett, förvånande illusion och naturhärmning. Den norske doktorn, som jag hade med mig, ryckte mig i armen väl hundra gånger och sade: »Det er dog smukt, overordentlig nydeligt, meget pent; har De dog seet noget saadant för?» Det gafs en opera af Aubert, Le Serment, med vacker sång och efteråt en balett i två akter, La tarantella, deruti Fanny Elsler har hufvudrolen. Elsler är nu den bästa dansösen här, sedan Taglioni slutat. Hon är verkligen så graciös, att det gör godt i ögonen att se hennes rörelser. På Opéra italienne har jag en gång hört Giulia Grisi i Norma. Hon är lik Juno sjelf i sitt majestät. Jag var der i sällskap med grefve C. Adlersparre, poeten. Det regnade blommor ned på henne både emellan akterna och när hon slutat. Jag har äfven sett

m:lle Rachel på Théâtre Français och blef alldeles hänryckt af hennes spel. Det var som Roxane i Bajazet jag såg henne. Men icke vill jag försöka att med bläck och penna visa dig hvad det var likt. Lättare vore det kanhända att taga dig med mig bland de frispektakler, som man kan få se i Champs Elysées och på boulevarderna under träden. Mer än en skojare drar på öppna gatan ut oxeltänderna både ur murkna och icke murkna käkar (underligt att någon vill släppa sina till) — här är det någon, som håller tal och vill sälja plåster, der en som spelar narr, utspökad bredvid en annan, som gör konster med kort och bägare, under det ficktjufvarne äro flitiga med sina konster bakom; der dansar en i knäbyxor och spelar fioln öfver hufvudet eller på ryggen, aldrig på det vanliga sättet — ovanligt som Paganini, påstår han. Jag kan skratta mycket åt sådant byke, åt Père Mayeux och Polichinelle med Le diable boiteux, mästerkatten i stöflar, och chiens savants, åt markattor, utklädda till hofdamer eller generalspersoner med epåletter och ordensdekorationer, åt papegojor, som sjunga marseillaisen, buktalare och hundra sådana hungriga upptågsmakare. På en bakgata såg jag här om dagen en stor svartbrun italienare, som blåste trumpet, under det att en liten mycket vig och nästan naken pojke stod än på ett ben, än på hufvudet, allt i faderns utsträckta hand. Framföre hade man bredt ut en trasig matta på hårda gatan, och på den gjorde ett par fjortonåriga flickor sina konster med omöjliga ställningar, underliga vridningar och grupperingar allt efter musiken från ett utslitet orgelpositiv. Det gjorde mig riktigt ondt om dem, i synnerhet om den ena, som hade svarta gazellögon, men för resten var så fraîche comme une rose de Bengal. Det var likväl hvarken Mignon eller Esmeralda eller Tintomara — det var Francina, sade man, och klädd var hon i en ljusblå tunique med granna silfversnören, mycket vida mamelucker, som räckte till knäet, hvita strumpor och skor och de mörka hårflätorna uppfästade under den lilla grekiska kalotten, så att de icke måtte falla ner, när hon gick på händerna eller stod på hufvudet, tills hon

Monumentos de Granada / Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

blef rödblommig som en persika eller en pion. Den andra flickan var kanske kreolska; för öfrigt var hon nästan lika klädd, men mycket vigare. Hon kunde dansa emellan ägg med förbundna ögon och balansera ett halmstrå på den trubbiga näsan.

Ack, det är så mycket som jag skulle vilja skrifva om för att visa dig, hvad jag har omkring mig, men jag vill spara dermed, så att jag måtte ha något att tala om, när jag kommer hem, och icke då står som en målad bock. Men det fins ock sådant, som är både obeskrifligt och outsägligt och som jag är rädd om, ty det vill jag gömma till mina andra målningar.

Paris i December 1839.

Hvar jag kommer att tillbringa min julafton, är ännu icke bestämdt; jag vet blott så mycket, att jag då kommer att i tankarne göra en rund till alla mina vänner och gifva dem julklappar af hvad jag har bäst. Och nyårsmorgonen, då det är kallt och stjernklart i Sverige, då man far till ottesången och brasan flammar lustigt i spiseln, då kommer jag förr än någon annan, kysser på hand och önskar allt godt — allt det bästa. Tänk då också på mig och tro, att jag är lycklig, ty jag ser framtiden ljus och klar som en vårdag.

Nytt har jag intet att berätta. Helvetesmaskiner och dylikt har jag ingenting att göra med, och om man här nyttjar dolkar och stiletter flitigare än uti Italien, har jag för min del hvarken ondt eller godt deraf. I franska tidningar har jag läst, att i Sverige rustas till en het riksdag, och jag önskar, att det måtte lända till landets fromma; att det hela är mer än sina delar, har jag lärt af Euklides.

Någon äldre lots, sådan som du tillönskar mig, har jag icke träffat, utan lefver bara bland »jeunes gens», men det

har ingen fara. Det torde dock vara bra att göra liksom skepparen, som, innan han ger sig ut på hafvet, väl fäster allt, så att det icke må spolas öfver bord, när vågen kommer. Sjön kan ibland ha många strömdrag, och man måste se till, att man icke förlorar målet ur sigte. Ingen liknar fransmannen i förmåga att kläda det verkligt usla liksom i rosenskimmer eller parfymera det med en essence d'innocence, så att det kan bli hvad man här kallar »enivrant». Det är derföre att här finnes så mycket som är charmant, som Paris är farligare än jag trodde.

Du talar om otrogna. Jag är bekant med många sådana. Sådant är dagligt allahanda här, min dagliga omgifning och spis, och jag skulle säga, att jag längesedan vore mätt på det, om det kunde mätta. Man måste här lära sig tolerans; hvar och en söker sällheten på sitt vis — skada blott, att de visa, de som förstå allting, icke hafva hälften så roligt som jag med min bondtro. Deras vinst tyckes mig sålunda icke vara just stor. Det faller mig härvid in, att efter allt var det icke så dumt af de gamla målarmästarne att sätta en guldsol omkring Kristus-hufvudet, ty han är väl ändock solen i kärlekens verld — den verlden, som de öfverkloka så mången gång lärt att känna endast ryktesvis.

Paris i Juni 1840.

Det är för närvarande mycket varmt i Paris, hvarför jag midt på dagen går och lägger mig en stund. Om qvällarne är jag deremot nere i Tuilerie-trädgården och hör på musiken. Solen är då i nedgående, det är skymning, c'est le jour qui tombe. Det luktar godt, icke en fläkt rör bladen på lagerträden, vattenkonsterna sorla, och marmorbilderna stå som hvita spöken under de mörka löfhvalfven. Det är som i en fésaga. Ett stort gammalt slott skymtar

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

fram med höga tak och skorstenar, det lyser ur fönsterna från många ljuskronor, himmelen är mörkblå med stora guldstjernor och en klar halfmåne, skinande som smält silfver, jasminer och törnrosor dofta omkring vattenkonsterna under de orimligt höga träden, och öfverallt musik, musik — och vackra flickor.

Om morgnarne går jag ibland ända till Jardin des Plantes. Tigrar och björnar och markattor äro icke af mitt folk, och jag har icke mycket roligt i deras sällskap; det är derför icke för att se på menageriet som jag går dit, det är för blommorna och träden. Kanhända är det för det, att grönt är en raritet bland stenhusen i Paris, som jag kan känna så stor längtan att få vara bland växter och plantor. Ligger jag bredvid rosenbusken, är hvar enda knopp och utslagen blomma för mig, som vore det en kär vän, alla liksom syskon i en familj, alla älskliga, hvarje blad liksom fullskrifvet med friskhet, renhet och en stilla sällhet. Man ser icke, hvarifrån de hemta sin näring, man kan glömma, att de behöfva någonting, och märker ingen fruktan för något slags lidande störa ron ibland dem, men ändock ser man, att de äro lefvande. Och de höga cedrarne och ekarne eller våra susande tallar, hur mycken kraft i de mäktiga grenarne, som famna stormen, men anfalla ingen! Der stå de liksom hundraåriga patriarker i frid och vishet, hvarje ny vår kläder dem i ny ungdom och fägring. Och hvilken skönhet, graciös skönhet de sprida omkring sig, icke allenast genom form och färg, men också genom sin vällukt. Jag tror, att växtriket gränsar närmast till himmelriket — samma kung hafva de, det veta vi af gammalt — hvad jag dessutom vet är, att jag, enskildt åtminstone, känner mig närmare himmelen bland blommorna på marken, bland träden i skogen än bland de stackars fångna kräken i de stinkande jernburarne i Le jardin du Roi.

Jag skulle vilja kunna komma till Jardin des Plantes hvar enda dag, men den är så långt ifrån min bostad. Det är så särdeles uppfriskande att från det illaluktande Paris få komma ut midt i den doftande blomsterverlden, der få

känna igen till och med lukten af granris, som är rarare här än huile de rose, och vandra under cedrar från Libanon, eller höga palmer, fina acacior och italienska pinjer. Jag är dock bra lycklig, som på samma gång kan känna hjertat klappa för konsten och äfven kan liksom rysa af beundran, då jag betraktar naturens outtömliga rika fägring och älsklighet.

Då jag senast gick från Jardin des Plantes, besåg jag Panthéon med Voltaires och Rousseaus grafvar; icke mycket uppbyggd, jag bekänner det. Panthéons kupol är den högsta punkten i Paris, hvadan man derifrån kan få en öfversigt af den stora staden. En vacker utsigt kan jag dock icke kalla den. Det ser nästan ut som en åker i träde; allt är grått, grått, grått, så långt ögat kan se. Seinefloden slingrar sig visserligen genom staden, men är icke just bredare än en vanlig å och så uppfyld med badhus och tvättinrättningar, att man ej ser mycket af dess grumliga vatten. Många kyrktorn och bland dem Notre Dames två, gråare än allt det öfriga, höja sig väl ur rök och dam, men det hela är enformigt.

Paris i Juni 1840.

För att börja från början och riktigt grant skall jag säga, att det är den glada solen, som väcker mig hvar morgon, och jag låter henne leka på gardinerna, hoppa emellan böckerna och papperen på bordet och lukta på blommorna i mitt glas, till dess jag står upp, klär mig och slår upp fönstret. Framför mig står den stora grå Louvren med sina väldiga skuggmassor och sin trefärgade fana på taket, omkring hvilken de svaga morgonvindarne arbeta sig varma, utan att förmå lyfta en enda flik. Här och der öppnas något annat vindsfönster, och ett hufvud i nattmössa sticker ut, gäspar i solskenet och försvinner. Jag

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

blef rödblommig som en persika eller en pion. Den andra flickan var kanske kreolska; för öfrigt var hon nästan lika klädd, men mycket vigare. Hon kunde dansa emellan ägg med förbundna ögon och balansera ett halmstrå på den trubbiga näsan.

Ack, det är så mycket som jag skulle vilja skrifva om för att visa dig, hvad jag har omkring mig, men jag vill spara dermed, så att jag måtte ha något att tala om, när jag kommer hem, och icke då står som en målad bock. Men det fins ock sådant, som är både obeskrifligt och outsägligt och som jag är rädd om, ty det vill jag gömma till mina andra målningar.

Paris i December 1839.

Hvar jag kommer att tillbringa min julafton, är ännu icke bestämdt; jag vet blott så mycket, att jag då kommer att i tankarne göra en rund till alla mina vänner och gifva dem julklappar af hvad jag har bäst. Och nyårsmorgonen, då det är kallt och stjernklart i Sverige, då man far till ottesången och brasan flammar lustigt i spiseln, då kommer jag förr än någon annan, kysser på hand och önskar allt godt — allt det bästa. Tänk då också på mig och tro, att jag är lycklig, ty jag ser framtiden ljus och klar som en vårdag.

Nytt har jag intet att berätta. Helvetesmaskiner och dylikt har jag ingenting att göra med, och om man här nyttjar dolkar och stiletter flitigare än uti Italien, har jag för min del hvarken ondt eller godt deraf. I franska tidningar har jag läst, att i Sverige rustas till en het riksdag, och jag önskar, att det måtte lända till landets fromma; att det hela är mer än sina delar, har jag lärt af Euklides.

Någon äldre lots, sådan som du tillönskar mig, har jag icke träffat, utan lefver bara bland »jeunes gens», men det

har ingen fara. Det torde dock vara bra att göra liksom skepparen, som, innan han ger sig ut på hafvet, väl fäster allt, så att det icke må spolas öfver bord, när vågen kommer. Sjön kan ibland ha många strömdrag, och man måste se till, att man icke förlorar målet ur sigte. Ingen liknar fransmannen i förmåga att kläda det verkligt usla liksom i rosenskimmer eller parfymera det med en essence d'innocence, så att det kan bli hvad man här kallar »enivrant». Det är derföre att här finnes så mycket som är charmant, som Paris är farligare än jag trodde.

Du talar om otrogna. Jag är bekant med många sådana. Sådant är dagligt allahanda här, min dagliga omgifning och spis, och jag skulle säga, att jag längesedan vore mätt på det, om det kunde mätta. Man måste här lära sig tolerans; hvar och en söker sällheten på sitt vis — skada blott, att de visa, de som förstå allting, icke hafva hälften så roligt som jag med min bondtro. Deras vinst tyckes mig sålunda icke vara just stor. Det faller mig härvid in, att efter allt var det icke så dumt af de gamla målarmästarne att sätta en guldsol omkring Kristus-hufvudet, ty han är väl ändock solen i kärlekens verld — den verlden, som de öfverkloka så mången gång lärt att känna endast ryktesvis.

Paris i Juni 1840.

Det är för närvarande mycket varmt i Paris, hvarför jag midt på dagen går och lägger mig en stund. Om qvällarne är jag deremot nere i Tuilerie-trädgården och hör på musiken. Solen är då i nedgående, det är skymning, c'est le jour qui tombe. Det luktar godt, icke en fläkt rör bladen på lagerträden, vattenkonsterna sorla, och marmorbilderna stå som hvita spöken under de mörka löfhvalfven. Det är som i en fésaga. Ett stort gammalt slott skymtar

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

Hvad som mycket beklämmer hjertat och krymper ihop sympatierna är den atmosfer af irreligiosité, som man här icke kan undgå att varseblifva. Det heliga hädas kanhända icke, men man tänker alls icke derpå. Jag har redan varit ett par gånger i kyrkan Notre Dame, och jag måste bekänna, att det på mig gör ett sorgligt intryck att der i någon mörk vrå framför det lilla utstyrda och eklärerade altaret höra det tanklösa mumlet af de utspökade, sneglande presterna, med mjuka knän och ryggar, men med ansigten som skulle skrämma mig i skogen. Jag undrar verkligen icke på, att de icke kunna förmå att samla omkring sig mer än ett dussin fiskmånglerskor och några dames de la halle, några pigor och barmhertiga systrar, och att resten af den stora präktiga kyrkan är tom, i fall icke någon grupp af resande engelsmän stryker fram, gapande upp mot de höga hvalfven och på glasmålningarna i fönstren.

När man eljest går uti de mörkgrå och allvarsamma byggnaderna, t. ex. Notre Dame, Hôtel de Ville, Palais de Justice, Luxembourg och andra, kan man nästan tro sig ännu se fläckarne efter allt det blod, som stänkt på dem. — På stora operan, L'Académie royale de Musique, har jag också varit. Logeraderna äro fyra, men mycket långt emellan hvarje, så att det är mycket högt till taket. Präktigare dekorationer har jag aldrig sett, förvånande illusion och naturhärmning. Den norske doktorn, som jag hade med mig, ryckte mig i armen väl hundra gånger och sade: »Det er dog smukt, overordentlig nydeligt, meget pent; har De dog seet noget saadant för?» Det gafs en opera af Aubert, Le Serment, med vacker sång och efteråt en balett i två akter, La tarantella, deruti Fanny Elsler har hufvudrolen. Elsler är nu den bästa dansösen här, sedan Taglioni slutat. Hon är verkligen så graciös, att det gör godt i ögonen att se hennes rörelser. På Opéra italienne har jag en gång hört Giulia Grisi i Norma. Hon är lik Juno sjelf i sitt majestät. Jag var der i sällskap med grefve C. Adlersparre, poeten. Det regnade blommor ned på henne både emellan akterna och när hon slutat. Jag har äfven sett

m:lle Rachel på Théâtre Français och blef alldeles hänryckt af hennes spel. Det var som Roxane i Bajazet jag såg henne. Men icke vill jag försöka att med bläck och penna visa dig hvad det var likt. Lättare vore det kanhända att taga dig med mig bland de frispektakler, som man kan få se i Champs Elysées och på boulevarderna under träden. Mer än en skojare drar på öppna gatan ut oxeltänderna både ur murkna och icke murkna käkar (underligt att någon vill släppa sina till) — här är det någon, som håller tal och vill sälja plåster, der en som spelar narr, utspökad bredvid en annan, som gör konster med kort och bägare, under det ficktjufvarne äro flitiga med sina konster bakom; der dansar en i knäbyxor och spelar fioln öfver hufvudet eller på ryggen, aldrig på det vanliga sättet — ovanligt som Paganini, påstår han. Jag kan skratta mycket åt sådant byke, åt Père Mayeux och Polichinelle med Le diable boiteux, mästerkatten i stöflar, och chiens savants, åt markattor, utklädda till hofdamer eller generalspersoner med epåletter och ordensdekorationer, åt papegojor, som sjunga marseillaisen, buktalare och hundra sådana hungriga upptågsmakare. På en bakgata såg jag här om dagen en stor svartbrun italienare, som blåste trumpet, under det att en liten mycket vig och nästan naken pojke stod än på ett ben, än på hufvudet, allt i faderns utsträckta hand. Framföre hade man bredt ut en trasig matta på hårda gatan, och på den gjorde ett par fjortonåriga flickor sina konster med omöjliga ställningar, underliga vridningar och grupperingar allt efter musiken från ett utslitet orgelpositiv. Det gjorde mig riktigt ondt om dem, i synnerhet om den ena, som hade svarta gazellögon, men för resten var så fraîche comme une rose de Bengal. Det var likväl hvarken Mignon eller Esmeralda eller Tintomara — det var Francina, sade man, och klädd var hon i en ljusblå tunique med granna silfversnören, mycket vida mamelucker, som räckte till knäet, hvita strumpor och skor och de mörka hårflätorna uppfästade under den lilla grekiska kalotten, så att de icke måtte falla ner, när hon gick på händerna eller stod på hufvudet, tills hon

Monumentos de Granada / Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

är godt och väl. Då jag tänker på, huru vi nu alla äro skingrade, förefaller det som en dröm, att jag sjelf är så långt från hemmet. Likväl känner jag med visshet, att det finnes band, dem icke tid eller rum kunna slita. — För några dagar sedan var jag ute till Père la Chaise, kyrkogården, för att se vår bror Edvins graf. Der på ett enkelt litet sandstensmonument står hans namn; hela grafven är innesluten inom ett jerngaller och ligger knappt ett stenkast ifrån en graf, som mången visst betraktat med större intresse, nemligen Abelards och Heloisas. Père la Chaise liknar nästan en grön park, högt belägen, med dälder och kullar; men det är en allvarsam trädgård, der finnas nog blommor och rosenbuskar, men mera af mörka cypresser, hviskande popplar och skuggrika lindar.

Då du skrifver om Ropsten, edra promenader och stilla nöjen och jemför det med Paris, tycker jag mig der se en klar och sorlande bäck och här det upprörda svallande hafvet, och jag tackar Gud, att jag fått en mor, som visat mig vägen och hvar jag kan finna säker ankargrund bland verldens villsamma, förrädiska klippor.

Det är naturligt, att jag som främling icke genast skall kunna få tillfälle att se och känna lifvet i Frankrike annat än från packsidan — om det är rätt att kalla så det mesta som man ser på gatorna, i kaféerna eller på promenader, till och med på teatern. Den hälften af mig, som är konstnär och som ofta nog brottas med den rent menskliga delen, har dock i Paris blifvit alldeles bländad af allt hvad der finnes gjordt och samladt för den, som söker efter skön konst. Huruvida kanhända ännu mera göres bidragande till menniskans förstörelse, förstår jag icke att bedöma, men tror dock, att det finnes äfven sådant här.

Paris.

Att här skulle finnas mycket af skön konst har jag alltid trott, men så mycket, som det verkligen är, föreställde

jag mig ändock icke, att det kunde vara. Jag försöker också på mitt vis vara flitig, att begagna, åtminstone betrakta allt detta. I början är det som att frossa med ögonen, men snart väljer man sina närmaste, så att säga sina slägtingar. I Louvren trifs jag. Jag bor ganska nära den och har den för ögonen, blott jag ser ut genom mina fönster. Det är dock derföre icke lätt att pressa ner en hel bild deraf igenom pennan. Den är en stor smutsgrå sandstensbyggnad, större än slottet i Stockholm, med en lång flygel, som sträcker sig utåt hela carousellplatsen och förenar den med Tuilerierna. Hela detta slott är fyldt med konstverk och kostbarheter samt helt och hållet öppet och tillgängligt för hvem som helst. Man går der förbi en mängd artister med stafflier och färglådor, unga och gamla, med glasögon eller utan sådana, långhåriga, bockskäggiga republikaner, romantiska vagabonder, äfvensom mamseller, uppflugna på höga stolar och klädda à la George Sand, d. v. s. nästan som gossar, med kort hår och kortare bluser och, såsom det tyckes, mera roade af att spisa frukost, gnaga på ett päron, ett franskt bröd och några vindrufvor än att arbeta.

Jag skall nu börja måla hos mr Léon Cogniet. Vid första inträdet i en atelier kan man säkert vänta sig att blifva föremål för grymma och kitsliga pojkaktigheter af sina tillkommande goda kamrater. Jag är derföre nyfiken att erfara, hvilka upptåg de komma att anställa med mig, — lyckligtvis är jag icke lättskrämd. Hitkommen för att lära vill jag gå efter målet och begagna dagern, medan det är ljust, så mycket som möjligt. Om qvällarne sitter D. ibland inne hos mig i mitt rum och ritar och pratar, eller kommer doktor De la Mare och helsar på mig. Visst är det stundom ett, stundom ett annat, som förströr och roar mig, men — och hvarför skulle jag neka det — det är som en uppfriskande hvila, den jag dock är rädd för att ofta njuta, när jag låter tankarne flyga hem, liksom promenerar i minnenas Louvre och der stannar vid den ena taflan efter den andra.

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

våra norska doktorer och är nu hemma igen för att försegla mitt bref. — Jag har träffat Blum och skall i morgon uppvakta grefve Löwenhjelm.

Paris.

Ännu går jag endast omkring i denna stora labyrint, nyfiken att till en början åtminstone se alla de märkvärdiga byggnader, som jag hört så mycket omtalas och som jag nu känner igen från mångtaliga afbildningar, Notre Dame, Hôtel de Ville, Tuilerierna, Champs Elysées, triumfbågarne m. m., men framför allt Louvren. Der har jag varit nästan hvarje dag sedan min ankomst till Paris och funnit mycket större nöje, än jag kan beskrifva. I går besåg jag École des beaux-arts, ett präktigt palats med marmor öfverallt, fontäner och statyer på borggårdarne. En qväll voro vi på Théâtre de Vaudeville vid boulevarden, en annan i det ohyggliga Café des aveugles, inrättadt i en källare under Palais royal. Der nere är också en liten ruskig teater, på hvilken spelas sångpjeser. Såväl aktörerna som musikanterna i orkestern föregifva sig vara blinda; det var alls icke i min smak, och vi stannade der blott några ögonblick. I söndags gingo vi till en trädgård, som kallas Tivoli, der man kan få dansa för en franc ute i det fria efter stor orkester och i grann illumination af kulörta lyktor, svärmare och raketer. Det var en så kallad »nuit venétienne»; fullt med lustigheter i buskarne och två teatrar under bar himmel; på den ena uppträdde en buktalare, åt hvilken jag skrattade omåttligt, på den andra dansades på lina oförsigtigt, under det fruar och mamseller stupade kullerbytta i luften. I en löfsal satt på en tron en karl, som var utklädd till egyptisk prest med långt grått skägg och blixtrande juvelringar på alla fingrar; han kunde förutsäga det tillkommande, hvilket skedde derigenom, att han satte ett långt

bleckrör i örat på den, som ville blifva spådd. Allt hölls sålunda hemligt, och med den djupsinnigaste min i verlden kunde han narra somliga af damerna att gapskratta så våldsamt, att man måste klappa dem både i ryggen och på andra ställen för att få dem att hemta sig. I går var jag på Théâtre de la Renaissance och såg en pjes, som kallas Le naufrage de la Méduse, uti hvilken i synnerhet en akt är uppsatt med en verkligt förvånande illusion. Hela teatern föreställer en upprörd sjö, så att man kan tycka sig vara midt på villande haf. Det är månsken och stjernorna tindra, och på vågorna framkommer en bräcklig, gungande flottbro af den förolyckade fregattens spillror, på hvilken de skeppsbrutna hänga sig fast i sin förtviflan. Allt ser naturligt ut, till och med det glittrande skummet på svallvågen, som bryter sig.

Hvad skall jag skrifva om mera? Jag tror, att dagarne här äro längre än i norden, åtminstone tycker jag mig hinna med mera, och jag tror också, att allt skall gå bra. Redan har jag hunnit rita flera småsaker i aqvarell, och jag finner det vara lätt att arbeta, när man har don, som duga att arbeta med. Blum har varit så artig att erbjuda mig sin tjenst, i fall jag skulle behöfva råd och hjelp. Hittills lefver jag dock så indraget, att jag förmodligen icke behöfver besvära honom. Doktor De la Mare, hvars bekantskap jag gjorde på ångbåten från Rouen, har allt sedan varit obeskrifligt vänlig mot mig och redan visat mig många goda tjenster. Han har äfven presenterat mig i sin familj och för sin mor, som var mycket aimable och sade, att hon redan kände mig, emedan doktorn talat om mig. Den charmanta gamla frun tyckes hafva fattat verkligt intresse för mig.

Paris.

Jag blef mycket glad att få emottaga ditt bref, men ännu gladare sedan jag läst det och funnit, att allt hemma

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

sjelfva naturen påminna om crème och sylt, jemförd med hvad man har omkring sig i norden, och jag är öfvertygad om, att man måste äta hvart för sig, om det skall bekomma en väl. — Var aldrig orolig för mig. Ingenting är så lätt som att resa. Då jag nu ser tillbaka på min resa hit, tyckes den mig icke hafva varit svårare än en färd från Stockholm till Örebro. Med friskt mod kan man känna sig vara mäktigare än stora Mogul sjelf. Man har sagt mig, att Paris är farligt, och jag måste tro det, ehuru jag hittills icke sett en skymt af några faror. Det enda, som jag är rädd för i Paris, är att i vimlet på gatan blifva skuffad emot något af dessa orimligt stora spegelglas, som här nyttjas på så många ställen till fönster och dörrar, snart sagdt till väggar. Ficktjufvar är jag alls icke rädd för af den orsak, att jag icke har något i fickan. Uppror, tvedrägt och örlig synes intet tecken till; man är tvärt om artig emot mig hvart jag kommer.

Jag har färdats hit sjövägen, kan jag säga, ty utom den lilla biten emellan Lübeck och Hamburg har jag alltjemt varit på vattnet. Resan från Hamburg till Håvre gick ganska bra på ett stort ångfartyg och i godt sällskap; från Håvre for jag sedan på en mindre ångbåt uppför Seinefloden till Rouen. I hotellet der bodde jag temligen illa, fyra trappor upp i ett litet hål; men för en natt, hvad gör det? »Qu'importe?» som man säger. Jag anlände ganska lägligt till Rouen för att bese konstexpositionen, som just var öppnad i stadens museum med fri entrée för alla, så att man der gick bland eleganta damer och folk, som tycktes vara gatsopare. Det fans många vackra taflor, men också en mängd, som vår konstförening förmodligen icke skulle vilja köpa. Jag såg en mycket vacker målning af Wickenberg; Leffler hade också en tafla der. Jag kom att gå i närheten af ett herrskap, som jag icke kände, men frun adresserade sig icke desto mindre alltid till mig för att meddela mig sina tankar om taflorna, och som bevis på, huru lättrörda menniskorna här kunna vara, skall jag nämna, att hon framför en af taflorna, som var målad i den sentimentala genren, började riktigt snyfta och gråta. Lyckligtvis gick det snart öfver.

Från Rouen reste jag med en liten ångbåt, kallad La Dorade, till S:t Germain. Båten hade hvad på svenska kallas högtrycksmaskin, och på biljetten stod det »Vitesse sans égale». Jemförelser böra undvikas; åtminstone tror jag, att man i detta fall lofvade mera än man höll. Vägen var emellertid mycket vacker, så att resan var rätt rolig, och mitt nöje af den samma blef så mycket större, som jag ombord gjorde en ganska angenäm bekantskap med en ung doktor De la Mare, som visade mig stor vänlighet och gaf mig så goda råd och upplysningar angående mitt första inträde i Paris, att jag icke nog kan vara honom tacksam.

Från S:t Germain for jag på jernväg till Paris, omkring tre qvarts timme, och framkommen styrde jag kosan direkte till Hôtel de Beauvais, rue Froidmanteau, som hade blifvit mig anvisadt. Jag träffade der på ögonblicket Ekman, som tog emot mig mycket vänligt och strax hjelpte till att ordna för mig i mitt nya hem.

Husfolket utgöres der af monsieur Le Comte, en ung hygglig man, sällan hemma, men gift med värdinnan, madame Le Comte, en liten fetlagd och glad menniska, som gerna skrattar, m:lle Aimée, på något sätt både dotter och icke dotter till madame och monsieur, mycket skral, liten till växten, snedögd och puckelryggig, samt slutligen hennes bror, monsieur Jules, nitton år, ihopkrumpen och äfvenledes snedögd. Vid middagsbordet spisa alla dessa jemte det öfriga sällskapet, som består af en fransk byrå-sekreterare, en finsk magister, ett par norska läkare, en fransk artist Bulgarelli, en ung norsk violinspelare Rostad, en tidningsskrifvare, en italiensk sångare och Ekman. Ett valdt sällskap, kan man säga. Orvar Odd bodde äfven i detta hotell under sitt vistande i Paris.

Af Leffler hörde jag, att Wickenberg har rest till Holland för att stanna der några veckor. Jag har sprungit omkring på boulevarden med löjtnant Dardel och den ene af

Real Monumental de la Alhambra y General Life
CONSEJERIA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

Paris i Augusti 1839.

Jag är nu verkligen här! Men först måste jag bekänna, att jag obeskrifligt längtar efter några underrättelser från Sverige, och att det skall blifva en vällust att få bryta det första brefvet derifrån, liksom det andra och tredje och fjerde, alla hoppas jag. Skrif derföre snart och berätta om allt, och säg mig först och främst, att mamma och alla äro friska och glada, och jag skall blifva tout purfumé de joie. Det är dock knappast helsosamt att här i Paris tänka på Sverige, och jag skall derföre göra det så litet som möjligt. Detta är dock icke menadt så, som om man borde glömma fäderneslandet — långt derifrån. Jag ville blott önska, att under studietiden här jag kunde gro fast så mycket som möjligt. Vid inträdet i Frankrike tyckte jag till och med

ITALIEN OCH SPANIEN.

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

Förord till andra upplagan.

De orsaker, som på nytt framkallat dessa anteckningar i tryck, hafva för författaren varit så smickrande, att han nu icke fruktar att derjemte ytterligare meddela åtskilligt ur papper, som länge legat förgätna eller i vänners gömmor. Det mesta af det sålunda tillagda utgöres af anteckningar eller bref, uppkomna under författarens vistelse dels i Paris, dels i Sevilla och Madrid samt andra städer i Spanien.

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERIA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

2,056

R.5.630

EN

Målares Anteckningar.

Utdrag ur Dagböcker och Bref.

af

EGRON LUNDGREN.

BIBLIOTECA DE LA ALHAMBRA

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

BIBLIOTECA
DE LA ALHAMBRA
Est. A-3
Tabl. 2
1

ITALIEN OCH SPANIEN.

TREDJE UPPLAGAN.

Stockholm, 1882. P. A. Norstedt & Söner.

BRITA NORDENCREUTZ
Munkgatan 20 A
722 12 Västerås
Suecia

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

EN
MÅLARES
ANTECKNINGAR

ITALIEN
&
SPANIEN

EGRON
LUNDGREN

Egron Lundgren

ITALIEN & SPANIEN

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERIA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

fram med höga tak och skorstenar, det lyser ur fönsterna från många ljuskronor, himmelen är mörkblå med stora guldstjernor och en klar halfmåne, skinande som smält silfver, jasminer och törnrosor dofta omkring vattenkonsterna under de orimligt höga träden, och öfverallt musik, musik — och vackra flickor.

Om morgnarne går jag ibland ända till Jardin des Plantes. Tigrar och björnar och markattor äro icke af mitt folk, och jag har icke mycket roligt i deras sällskap; det är derför icke för att se på menageriet som jag går dit, det är för blommorna och träden. Kanhända är det för det, att grönt är en raritet bland stenhusen i Paris, som jag kan känna så stor längtan att få vara bland växter och plantor. Ligger jag bredvid rosenbusken, är hvar enda knopp och utslagen blomma för mig, som vore det en kär vän, alla liksom syskon i en familj, alla älskliga, hvarje blad liksom fullskrifvet med friskhet, renhet och en stilla sällhet. Man ser icke, hvarifrån de hemta sin näring, man kan glömma, att de behöfva någonting, och märker ingen fruktan för något slags lidande störa ron ibland dem, men ändock ser man, att de äro lefvande. Och de höga cedrarne och ekarne eller våra susande tallar, hur mycken kraft i de mäktiga grenarne, som famna stormen, men anfalla ingen! Der stå de liksom hundraåriga patriarker i frid och vishet, hvarje ny vår kläder dem i ny ungdom och fägring. Och hvilken skönhet, graciös skönhet de sprida omkring sig, icke allenast genom form och färg, men också genom sin vällukt. Jag tror, att växtriket gränsar närmast till himmelriket — samma kung hafva de, det veta vi af gammalt — hvad jag dessutom vet är, att jag, enskildt åtminstone, känner mig närmare himmelen bland blommorna på marken, bland träden i skogen än bland de stackars fångna kräken i de stinkande jernburarne i Le jardin du Roi.

Jag skulle vilja kunna komma till Jardin des Plantes hvar enda dag, men den är så långt ifrån min bostad. Det är så särdeles uppfriskande att från det illaluktande Paris få komma ut midt i den doftande blomsterverlden, der få

känna igen till och med lukten af granris, som är rarare här än huile de rose, och vandra under cedrar från Libanon, eller höga palmer, fina acacior och italienska pinjer. Jag är dock bra lycklig, som på samma gång kan känna hjertat klappa för konsten och äfven kan liksom rysa af beundran, då jag betraktar naturens outtömliga rika fägring och älsklighet.

Då jag senast gick från Jardin des Plantes, besåg jag Panthéon med Voltaires och Rousseaus grafvar; icke mycket uppbyggd, jag bekänner det. Panthéons kupol är den högsta punkten i Paris, hvadan man derifrån kan få en öfversigt af den stora staden. En vacker utsigt kan jag dock icke kalla den. Det ser nästan ut som en åker i träde; allt är grått, grått, grått, så långt ögat kan se. Seinefloden slingrar sig visserligen genom staden, men är icke just bredare än en vanlig å och så uppfyld med badhus och tvättinrättningar, att man ej ser mycket af dess grumliga vatten. Många kyrktorn och bland dem Notre Dames två, gråare än allt det öfriga, höja sig väl ur rök och dam, men det hela är enformigt.

Paris i Juni 1840.

För att börja från början och riktigt grant skall jag säga, att det är den glada solen, som väcker mig hvar morgon, och jag låter henne leka på gardinerna, hoppa emellan böckerna och papperen på bordet och lukta på blommorna i mitt glas, till dess jag står upp, klär mig och slår upp fönstret. Framför mig står den stora grå Louvren med sina väldiga skuggmassor och sin trefärgade fana på taket, omkring hvilken de svaga morgonvindarne arbeta sig varma, utan att förmå lyfta en enda flik. Här och der öppnas något annat vindsfönster, och ett hufvud i nattmössa sticker ut, gäspar i solskenet och försvinner. Jag

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

vänder mig ock inåt till min lilla kammare; den är ljus och glad som jag sjelf i sinnet, dagen har öppnat sin famn, arbetet väntar. Skön är verlden, outtömligt rik är naturen; kunde jag blott återspegla allt så, som det kommer till mig! — Frukost väntar mig på ett ställe vid Rue Valois, der jag läser en tidning, och hvarifrån jag sedan går upp i min atelier eller i Louvren eller i biblioteket, kort sagdt arbetar till klockan sex, då det är middag. Qvällen tillbringas olika: antingen promenerar jag med någon i Champs Elysées bland andra skuggor, eller samlas man utanför något kaffehus under träden vid boulevarden för att der sitta på asfalten och få se folkmassan stryka förbi. Sällan går jag på något annat spetakel. — Paris är en stor stad, må du tro, likväl ändock icke så stor, att det icke der också fins tullar. Det är utom barrièren, som man lätt hittar till sådana landtliga ställen som t. ex. La grande chaumière, Prado, Tivoli, Chartreuse eller andra idylliska parker, till hvilka alla gator i Quartier latin tyckas vända sig för studenternas större beqvämlighet. I sådana Armidas trädgårdar är det stor orkester, lampor i träden, bänkar och buskar och löfsalar, muntra och glittrande glada fransyskor, vinflaskor och studenter, lika många som Egyptens gräshoppor. Man dansar, det är lifligt, och man lefver en famille. Du skall icke göra dig en falsk föreställning om den sortens familjer. Vestaler och nunnor äro visserligen sällsynta omkring Mont Parnasse, men icke är det derför helt och hållet ett Babylon. Medgifvas måste dock, att af det, som der glimmar, icke allt är guld, och att det kan vara uppfriskande att bland allt sådant minnas, huru mycket som är rent och oskyldigt hemma.

Jag målar just nu på ett porträtt af en gammal fru med alldeles silfverhvitt hår, en riktig skönhet; porträttet blir likt och så till slägtens belåtenhet, att jag får hundra francs för mitt arbete. Madame Frion och jag äro de bästa vänner. Hon har nära åttio år på nacken samt eger flera barn och barnabarn, till och med barnabarns barn, så att jag kan invagga mig i förhoppningar om att ända till

långt in i en sen framtid kunna få praktik bland dessa hennes efterkommande.

Almqvist har jag icke träffat sedan Napoleons begrafning. Han var icke med oss julafton. Ryktesvis har jag hört, att han snart reser härifrån. Skall man tro på de planritningar, som jag här sett göras för det ingående året, blir det visst icke hvad man kallar ett godt år. Man spår nemligen en ny syndaflod af krig, uppror och omstörtningar på många vis. Det kan då bli tid att kasta sig upp åt bergen för den, som icke ärnar söka plats som general eller röfvaranförare. Emellertid har jag denna vinter hållit mig mycket hemma och har då roat mig med arkitekturstudier. Många mulna dagar har jag för samma ändamål arbetat uppe i kongl. biblioteket och der sett mig om bland sådant, som jag förr icke haft aning om. Jag har sålunda trängt in uti Indien och Egypten, Grekland och Italien och ifrån Persien hoppat öfver till Alhambra.

Jag skulle önska, att du af detta magra register kunde göra dig en föreställning om, huru jag har det inom bords; du skulle förmodligen få se fullt upp af illusioner, men allt ljust och gladt och lefvande. Och är det icke deraf som lifvet går?

I söndags hade jag glädjen att få emottaga de kära brefven från hemmet och fröjdar mig, att de fortfarande äro så hugneliga. Jag hade varit ute och gått på förmiddagen — väderleken, efter att länge hafva varit mulen och regnig, var åter klar, det var varmt och soligt, träden gröna och vackra, mycket folk uti Tuilerie-trädgården — ja, jag hade varit munter hela dagen, men när jag kom hem och fann så många bref från Sverige, så många som jag icke hade vågat vänta så snart, blef jag riktigt utom mig, läste brefven con amore och var glad som en tok. Det är troligt, att vexeln äfven hade sin del i denna effekt, ty man är dock alltid modigare med penningar i fickan, än då man inga har. Robert le Diable sjunger, att »l'or n'est qu'une chimère», Bellman att »gull ej annat är än mull», och Almqvist påstår någonstädes, att penningen är blott

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

en idé — de må ha rätt allasamman, jag grubblar alls icke öfver hvad den egentligen är till sin natur, men vet tillräckligt väl, att det verkligen är rätt förmånligt att ega en smula deraf här i Paris.

Det gör godt att höra sig blifva välkommen hemma, och mammas rader om ledsnaden att icke få se mig ännu på flera år, i händelse ett resestipendium skulle falla på min lott, voro derföre för mig förtjusande kära, de äro endast säkert nog skrifna allt för tidigt, ty jag kan sjelf gudnås icke ännu hysa stora förhoppningar att få något sådant stipendium, utan måste väl snart lemna Italien igen, om jag en gång skulle komma dit. Emellertid vill jag bekänna, att, när jag nu drömmer eller tänker, är det blott om Italien — Venedig, Florens och Rom och Neapel och alla andra namn, som gifva eko i ett artistsinne, och föreställer mig allt det der i så liflig färg och rik mångfald, att jag endast hoppas, att verkligheten sjelf en gång icke måtte komma att synas allt för blek. Jag försöker nu här i Paris att göra mig bekant med Italiens gamla målare, med Rafael och Titian, jag har sträfvat för att skaffa mig insigter i historien etc., med ett ord jag vill lära mig förstå åtminstone något af detta sköna lands skaplynne, innan jag, i alla fall som en främling, en gång kommer midt in i dess härlighet. Jag har hört italiensk sång (!!!), och kunde jag sjelf sjunga, blef det väl: »Dahin, dahin, wo die Citronen blüh'n»; men jag kan icke sjunga, hvarken som Grisi eller som Goethe, och då är det icke värdt att sjunga om Italien. Allt skall likväl ha sin tid, säger man, och ännu har jag icke börjat tänka på att köpa diligencebiljett.

Jag har fått beställning att måla ett porträtt af en viss abbé Halter, katolsk prest i S:t Eustache, mycket fryntlig och fet, med godmodigt utseende, svarta florsprestkragar med hvita kanter, fin svart soutane och svart sammetskalott på tonsuren. Då hans vänner, i synnerhet madame Frion, tala om honom, gifva de honom ut för att vara fattig, emedan han, såsom de säga, skänker bort allt

sitt i almosor. Jag tror dock icke mer än jag vill om all denna stora helighet, och jag har huggit till 120 francs för porträttet.

Under de varma dagarne är det rätt godt att hafva vår terrass på taket att tillgå. Den är visst icke mycket större än däcket på en ångbåt, men der fins ändock ett slags trädgård, sådan den är: några krukor med törnrosor och nejlikor och en löfsal med täta vinrankor. Der sitter ofta Ekman med sin tobakspipa, i turkisk nattrock och tofflor, och der ser man Dahlqvist, som äfven bor i vårt hotell. Han är naturligtvis alla qvällar på spektakel, men om morgnarne sitter han gerna i min atelier och pratar, under det jag arbetar. Jag tycker om dem, som hafva entusiasm för sin sak, allra helst när de sjelfva äro originela. M:lle Jenny Lind är kommen till Paris, och jag blef henne föreställd som hastigast bland andra svenskar, vännen Blum i spetsen. Med Wahlbom är jag beständigt. Vi förstå hvarann, ehuru så olika att det merendels disputeras rätt skarpt och hvasst. Det kan vara uppfriskande att på det sättet blifva litet het ibland; man skrattar så mycket hjertligare dagen derpå och är ännu mera förtrolig än förut. Vi tala ofta om, huru roligt det skall bli att åter i sinom tid komma hem till Sverige ifrån allt fladderlif ute, och jag tror, att jag skulle känna mig bra olycklig, om jag icke alltid hoppades, att Sverige vore målet, äfven när kosan kanske kommer att gå söderut. Det säges, att, när man träffar en engelsman i hvilken verldsdel som helst och frågar honom hvarthän han reser, svarar han alltid: »home». Så är det också med mig. Kunde man blott flyga omkring som en fogel, utan vexlar och andra bestyr i den vägen!

För närvarande arbetar jag på en större tafla, som nog snart blir färdig till afsändning, och jag hoppas att derefter få någon utsigt att kunna begifva mig härifrån. Vistelsen i Paris har varit dyr; tiden får visa, hvilka frukter den kommer att bära, intrycken måste hafva tid att mogna, och hos mig kommer allting efter — likt Arboga-ölet.

P.C. Monumental de Andalucía. Consejería de Cultura. Junta de Andalucía

Till Versailles for jag här om dagen i sällskap med några franska kamrater och deras lifliga flammor. Det var mycket vackert väder på morgonen, och färden ganska lustig, med middag och sista paret ut i parken o. d., men mot aftonen under hemfärden utbröt det ohyggligaste störtregn, med åskknallar och, som det efteråt påstods, äfven litet jordbäfning. Vi kommo emellertid temligen oskadda undan, men det var verkligen löjligt och, om vi varit medlidsamma, äfven ynkligt att se alla dessa hundrade, att icke säga tusende parisare med damer (alla endimancherade) så illa tilltygade af regn och smuts och med sina grannlåter genomblötta på ett så komiskt och groteskt vis, att vi alla, som lyckligt och väl under denna syndaflod sutto i arken, det vill säga i jernvägskupéerna, kände oss riktigt öfvermodigt lyckliga. På det franska viset gjordes uppenbart narr af de ömkliga, drypande figurerna, det blixtrade af de lustigaste propositioner och infall under salfvor af skratt och gyckel, så att de olyckliga, halfdränkta, smalbenta damerna sjelfva måste storskratta åt sin egen skröplighet. C'est le genre parisien.

Begär icke, att jag skall beskrifva Versailles; det skulle blifva för långt. Man har sagt mig, att för att gå igenom alla rummen der måste man taga lika många steg som för att vandra en half svensk mil. Parken är i sin stil den största som fins. När det åter blir grönt, vill jag fara dit igen. Nu lågo de stora lugna dammarne och speglade endast klara blå himmeln, de rödgrå, risiga, höga träden och de hvitgula marmorbilderna. Jag skulle vilja se dessa stolta alléer, när sommarsolen förgyller deras lummiga kronor, och vräka mig på mjuka gräsvallen bredvid de granna vattenkonsterna med tritoner, delfiner och najader, som blåsa uti höjden de glittrande strålarne; jag ville försöka, om erketrädgårdsmästaren med sina cirklade sandgångar och klippta häckar kan komma mig att förgäta våra allvarliga doftande barrskogar, våra dånande vattenfall och mossiga gråberg.

Min vän, doktor De la Mare, har stått brudgum, och jag blef bjuden till bröllopet. På förmiddagen voro vi i kyrkan, der vigseln skedde. Det var mycket vackert; blommor och vaxljus, sammet och rökelse. Sedan på qvällen var jag hos brudens föräldrar för att dansa. Hennes far är byråchef i finansministèren. Jag dansade en française med bruden, som jag tycker obeskrifligt om. Hon var onekligen den vackraste och sötaste på hela balen, blond, med blå ögon och långa ögonhår. Det var mycket folk. Jag beundrar högeligen fransyskornas sätt att kläda sig. Detaljerna af kostymen äro så väl valda, att man icke märker dem, förr än det hela intagit på ett särdeles angenämt sätt. Denna konst tyckes härröra af ett naturligt och medfödt anlag. I Sverige kläda sig fruntimren också temligen bra, men de hafva sällan någon originalitet eller uppfinningsförmåga i detta fall; allt är imitation efter franska moder, och det är derför ej att undra på, om de ibland icke lyckas helt och hållet. Smak att kläda sig är ett slags instinkt, tror jag, som icke kan läras.

Jag har nu varit så länge i Paris, att jag förutser, det jag ej kommer att resa härifrån med fullkomlig likgiltighet. Huru mycket man än pratar, så fins det dock mycket i Paris som är bra, och jag skall alltid taga Paris i försvar mot dem, som icke sett annat än dess smutsiga sida, som icke sett annat än — ingenting bra, enfin.

Paris den 5 April 1840.

Det har varit karneval, masker och ekipager på boulevarden och procession med le boeuf gras, åtföljd af Olympens alla gudar och gudinnor i rosenfärgade kalsonger och silfverskir. Jag såg den stora oxen i detta sitt sällskap göra sin reverence för de kungliga, som kommo ut på Tuileriebalkongen och i sin tur helsade på folket. Kung Louis

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

Philippe var mycket liflig i sina rörelser med armarne; han var svartklädd med hvit halsduk och blommig sidenvest, utan alla ordensband och stjernor. Han bockade sig till höger och venster och kastade liksom slängkyssar åt oxen och det suveräna folket. Entusiasmen värmdes dock icke särdeles derigenom, och man tog icke af sig hatten. Jag var i sällskap med en af mina modeller, Lucienne, som helt oskyldigt hviskade mig i örat: »Je le voudrais voir — pendu». Så mycket om stämningen; men jag gnolade, som det står i visan:

Oui, je suis
ma foi
plus heureux
qu'un roi, etc.

Paris den 14 September 1840.

Då jag icke frågar efter politik, vet jag icke orsaken hvarför, men det har här kunnat märkas en besynnerlig oro och spänning i sinnena. Man väntade också hvarje ögonblick, att någonting skulle utbryta, och det var alls icke behagligt att lefva i en sådan väntan. Till slut en middag kl. 12 trummade det på alla gator. Det var larmtrumman, som kallade nationalgardet till vapen, och som en ljungeld spriddes ryktet, att man slogs på boulevarden och der börjat kasta upp barrikader. Det kändes ungefärligen, som när det klämtar för eldsvåda i Stockholm. Jag gick naturligtvis åt det hållet för att se, huru det stod till, men kunde icke komma långt fram, ty gatorna voro spärrade, och ofantliga truppmassor strömmade till i största hast, med påskrufvade bajonetter och förmodligen skarpa patroner. Dragonregementen med dragna sablar och fältskärerna med sina instrumentlådor framför sig på sadeln. Bodarne stängdes, och det såg ruskigt ut. Man sade, att det var något slags upplopp af arbetsfolk och andra. Det har nu varat några dagar, men det värsta tyckes vara öfverståndet

Men om det finnes buller i Paris, finnas der också stilla gårdar. I söndags fick jag inträde i ett nunnekloster härstädes. Min unge vän, abbé Antonelli, skulle läsa messan der och bjöd mig att följa med dit. Det var i le couvent du Sacré Coeur, ett stort palatslikt hus, som ligger i Faubourg S:t Germain och tillika är en uppfostringsanstalt för unga förnäma damer. Igenom några rum kommo vi först in i den rymliga sakristian, parfymerad af rökelse och annan söt lukt och väggarne prydda med krucifixer och italienska målningar: madonnan med barnet och långskäggiga helgon. En äldre nunna i slöja och svart och hvit drägt tog emot oss mycket artigt, och som abbén skulle officiera, stannade han för att först bereda sig i sakristian, under det att jag tog plats på en mig anvisad stol med röd sammetsdyna ute i klosterkyrkans högkor bredvid altaret. Kyrkan var eljest tom och icke mycket stor, smakfullt ornerad med marmor, förgyllningar, massiva silfverpjeser, glasmålningar i fönstren, samt öfverflöd af törnrosor och andra välluktande blommor. Jag satt allena i koret på min tron, som en påfve eller kardinal. Allt var tyst och beskedligt. Men gallerdörrarne öppnades, och in trädde en lång procession af alla noviserna, såsom jag tror omkring 150 eller 200, alla vackra flickor från 15 till 20 år i rosenröda klädningar, med rosor på kinderna och breda blå band öfver axeln liksom serafimerriddare. Jag satt som en mönsterherre, då alla, två och två i sänder, stego upp till altaret, nego och gjorde korstecken, innan de gingo till sin plats. Psalmen, som flickorna sjöngo före messan, var gudomligt vacker, och det var förtjusande att höra den latinska sången af sådana klara och oskyldiga flickröster. Upphöjd på min biskopsstol, hade jag hela denna sjungande blomsterparterr midt för ögonen, och jag tyckte om dem allihop. De äro alla högadliga fröknar och hållas i klostret, tills de äro 18 eller 20 år, då de fullärda antingen lemna klostret eller stanna der för alltid, i det de taga slöjan*.

---

* Jag har sedan räknat ut, att kejsarinnan Eugenie just på den tiden var novis i detta samma kloster.

P.C. Monumentos de la Alhambra y Generalife
JUNTA DE ANDALUCIA
CONSEJERIA DE CULTURA

Paris i April 1841.

Ändtligen har det lyckats mig att ställa till så bra, att resan till Italien kan tänkas på såsom utförbar; och jag är sålunda på väg, förr än jag vågat hoppas. Detta gläder mig obeskrifligen, ty jag kan icke neka till, att jag numera börjat blifva liksom mätt på Paris. I slutet af förra månaden var jag till och med några dagar hängsjuk och olustig på allt vis, nästan med fruktan att blifva allvarsamt sjuk här i någon långsträckt feber, med latinskt namn och melankoliska apoteks-attributer; och ehuru denna modstulenhet nu gudskelof visst gått öfver, har jag ändå tänkt — för att riktigt friska upp mig, innan jag företager resan söderut — först göra en liten utflykt några dagar åt landet här i trakten af Paris, eller kanske i Fontainebleau-skogen, lägga mig i solskenet och låta myrorna krypa på mig, bien svärma omkring mig — franska bin och franska myror, det är väl sant, men jag gör ingen skilnad på personen, utan vill föreställa mig, att de äro lika så älskvärda som de svenska. I parentes skall jag anmärka, att det franska landet ingalunda är att försmå (la belle France). Rätt frisk grönska om våren, glada foglar med qvicka vingar och qvittrande näbbar, lummiga alléer, blommande fruktträn i trädgårdarne och ganska varmt och skönt i luften. Och fast det väl icke fins våra mörka granskogar med enris och mossa och frisk lukt och forsande vattenfall, och icke heller solsken midt i natten, så har man här i stället stora och bördiga fält, der det växer, liksom för roskull, törnrosor på häckarne eller vinrankor öfver murarne, — möter gummor och flickor, som knoga till staden på smalbenta borickor med grönsaker, ägg och smör, — och det är stora stjernor på himmelen sjelfva midsommarafton.

Paris i September 1841.

Sedan jag skref sist, hafva mina resplaner tagit en helt annan vändning. I stället för att fara öfver Marseille, reser

jag nu genom Schweiz till Milano. Mitt ressällskap blir en ungrare, Albert Tikos, målare som jag och mycket stadig, ehuru han haltar på ett ben, så att han måste nyttja krycka. Det har ändå icke hindrat honom från att redan sätta sig in i alla värdshusförhållanden, som kunna komma att möta på vägen, och han har derjemte skaffat sig många rekommendationer till verkligt bosatta och lefvande personer både i Schweiz och Italien. Jag har deremot i dag sprungit med mitt pass i poliskammare och hos konsuler, ministrar och ambassadörer, riktigt som en sigillsamlare, och sedan nu denna samling är komplett, återstår blott att köpa sjelfva lottsedeln, jag menar biljett på diligencen.

Milano i September 1841.

Resan från Paris till Genève genom Frankrike gick förträffligt och i förtjusande väder. Landet bördigt, med en myckenhet vingårdar, skogar af fruktträn och dylikt, men för resten icke särdeles pittoreskt. Söder om Dijon blir det bergigt och vackrare ju närmare Jura. På diligencens bankett, bakom kusken, fann jag sällskap i en munter student, stadd på väg hemåt. Han var mycket närsynt och blef mig derföre särdeles förbunden, när han på lediga stunder kunde få begagna mina ögon som ett slags lorgnetter eller kikare. I synnerhet blef han tacksam, när jag kunde vara i tillfälle att leda hans bristfälliga synorganer i riktning åt bondflickor och icke bondflickor i gluggar, fönster och på balkonger, till hvilka alla han då på ögonblicket öfverljudt hembar sin beundrande tillgifvenhet. Väl försedd med metspön och ryska smällare, hade han för resten också ett par pistoler, med hvilka det var hans hugsvalelse att få ställa till så mycket spektakel som möjligt, när vi i dagbräckningen foro genom någon småstad eller by. Fick han nemligen med min hjelp då veta ett

El Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

namn på någon skylt, började han redan på långt håll så ursinnigt och ihålligt skrika detta namn, att den värde handelsmannen, i förmodan att någonting högst angeläget, en eldsvåda eller dylikt var å färde, merendels ännu yrvaken och i nattmössa skyndade i största hast till fönstret — endast för att der få en smäll midt i ansigtet af min väns pistol. Som vagnen emellertid var i full gång, gick bästa hälften af nöjet beklagansvärdt nog nästan alltid förlorad, — jag menar ovettet från fönstergluggen. Men i Dijon blef denne närsynte orostiftare qvar, och jag fortsatte min väg i större lugn uppför Mont Jura, der jag på ett ställe riktigt kom att häpna, när med ens vi kommo från ett trångt pass ut på branten af berget och fingo se hela Schweiz likt en tafla, så godt som under oss, Mont Blanc och de snöglänsande Alperna, Genèvesjön och låglandet. Det var för mig en helt och hållet oväntad syn, ty jag hade aldrig tänkt mig något liknande landskap eller så förtjusande. Blått och bländande hvitt, guld och grönt och det rosenskimmer, som jag så mången gång hört omtalas, men aldrig sett förr än nu. Man liksom kan glömma, att Alperna äro berg, de se ut som någonting annat, och det fans spetsar som sköto så högt upp i himmelen, att det nästan tycktes, som om molnen simmade nedomkring foten.

Efter blott en dags uppehåll i Genève satte vi om morgonen ut på sjön, spegelklar och med alldeles safirblått vatten, så genomskinligt, att man visst skulle hafva kunnat se bottnen, i fall det funnes någon. Ångbåten följer stränderna åt, och man kan se byar och kyrkor och gamla slott med spetsiga torn skymta fram bland soliga vinberg och i den saftigaste grönska, skogar af nedtyngda fruktträn och blommor öfverallt, så att doften kännes långt ut på sjön. I Lausanne var jag derför nästan yr i hufvudet af all den rika och storartade natur vi hade sett omkring oss hela dagen. Derifrån gick färden genom Fribourg, der allt tycktes vara så gammalmodigt stilla och fredligt, der tornspirorna glindrade stilla i solskenet, ekot svarade i bergen,

när det slog 4 i kyrkklockan, den förgylda grönskan skymtade fram emellan vattenfall, torn och broar och spetsiga berg, som på en gammal altartafla af Albrecht Dürer eller Hemlinck. En sådan stilla och solig eftermiddag kan hafva ett så förtjusande behag, att man icke vet hvad man mer skulle längta efter, om icke någon att få falla om halsen och att få tala med om huru lycklig man är. Vinrankorna hänga i rika festoner eller slingra sig uppefter de grå murarne, krypa omkring öppna fönsterna, och blommor, flickor titta ut, — allt rent, snällt, städadt. Men vi voro på resa, och öfver berg och dal gick det, genom städer och byar, i muntert och vackert väder. Våra kappsäckar hade blifvit skickade från Genève direkte till Milano, så att vi icke hade annat med oss än reskassan, som icke vägde mycket, och hvar sin nattsäck, som vi kunde bära sjelfva, om så påfordrades. På en af alpspetsarne, Rigi nära Luzern, stannade vi öfver natten, för att komma underfund med hur solen går ner och sedan upp igen. Man kan der ligga och drömma högt öfver molnen. Bittida om morgonen sken solen på sned liksom öfver ett omätligt snöfält, djupt under oss; detta var öfre sidan af molnen, ur hvilka Alperna sköto upp sina högsta spetsar rundt omkring oss. Det blef i synnerhet en högst egen och underbar syn fram på dagen, när solen hade hunnit att borra stora hål i detta hvita ofantliga täcke, så att man genom dessa kunde se landet djupt nedanför liksom bitar af en stor karta, med blåa sjöar, floder, städer och berg och deremellan små hvita punkter utströdda som sockersmulor, hvilka kikarn ändå påstod vara stenhus.

Jag hade lastat min vän Tikos, med krycka och allt, på en åsna, och vi kommo ganska ordentligt både uppföre och utföre berget, visserligen icke helt och hållet utan pustningar och »Donnerwetter», men ändå utan att stupa kullerbytta ner i afgrunden en enda gång.

Från Luzern bar det sedan af öfver Altdorf och S:t Gotthard, genom »Urner Loch» och det långa ödsliga ohyggliga bergpasset, som är gjordt af bara sten och vatten, och

JUNTA DE ANDALUCIA © Patrimonio Monumental de la Alhambra y Generalife CONSEJERIA DE CULTURA

hvarest die Teufelsbrücke slår sin länk emellan norr och söder.

Utför bergmassorna rullade vi sedan fort ner till stranden af Lago Maggiore och foro i båt öfver till Isola Bella. Holmen är märkvärdig nog, med terrasser och trappor, trädgårdar, blommor och rara orangeriväxter, men i synnerhet med förtjusande utsigt öfver sjön med Alperna i fjerran. På Isola Bella slog jag derföre snart upp min bok nere på stranden och började rita, och som lätt kan tänkas dröjde icke infödingarne att omringa mig. Tandlösa gummor och barhalsade pojkar, bruna fiskare och smärta flickor, alla glada, barfota och lifliga. Bland denna publik fick jag snart i ögnasigte en vacker flicka, som jag naturligtvis började teckna af, allt under skratt och skämt och rodnande, och de barnsliga menniskornas glädje var obeskriflig, när de började känna igen hennes anletsdrag på papperet. Det var en verklig triumf. Den sköna hette Angiolina och var riktigt vacker som en 17 års Galatea. Efteråt gaf jag porträttet till hennes tandlösa mor eller mormor, som spann lin på sin slända. Med Tikos var jag sedan på aftonen hemma hos familjen i dess skjul eller fiskarstuga och blef på det vänligaste undfägnad med vindrufvor och persikor, mycket frikostigt. När vi andra morgonen skulle stiga i båten, stod till och med min vackra och snälla Angiolina redan nere på stranden med två tallrikar frukt; ja också hennes lilla syster skänkte mig en hel korg full med stekta kastanjer. Det blef många vänliga nickningar och en tableau vivant, som jag minnes.

I Baveno, på motsatta stranden, emellan vinrankor och meloner, fick jag nu för första gången sigte på en lifs lefvande barfotamunk. Jag hade mången gång sett sådana på teatern, men ännu ingen i sitt naturliga, fria eller så att säga vilda tillstånd, med riktigt snus i skägget och med kåpa af äkta doft. De kunna väl kanhända någon gång skymta fram i Schweiz, men tillhöra ändå, som jag tror, företrädesvis Italiens fauna. Beskrifningen lyder: »Habitus monachi Capucini miser. Facies torva. Odorem tetrum spargit. Dorsum facile flectit. Vorat et bibit omnia et cibum mendicat.» Som denna beskrifning gör anspråk på vetenskaplig fullständighet, borde den icke hafva utelemnat paraplyn och snusdosan. Naturligtvis kunde jag icke hålla fingrarne ifrån att teckna honom i min ritbok.

»Was im Leben uns verdriesst
man im Bilde gern geniesst»,

säger Goethe.

I Milano var det naturligtvis den stora marmorkatedralen, som först fängslade blickarne. Byggnaden är en af de största i Europa och praktfullt lysande i sin hvithet både i solsken och månsken. Den är i tysk-götisk stil, en stil som kan tyckas passa hvarken för hvit marmor eller för Italiens himmel. Ein schauderhaftes Geister-Meisterstück midt i den glada, godmodigt fetlagda lombardiska naturligheten. Det säges, att på kyrkan utvändigt, i nischerna och på de många flamboyanta tornspirorna finnas ända till öfver tre tusen statyer; jag räknade dem icke. Från det flata kyrktaket har man i klart väder en präktig panorama af alpkedjorna, bland hvilka Monte Rosa särdeles är lysande. Invändigt förefaller kyrkan ofantligt stor*, och jag tror, att hon räknas bland de allra största i kristenheten. Höga dristiga hvalf på kolossala pelarmassor. Fyld liksom af genomskinligt mörker, medan fönsterna stråla med lysande färgglans. Golfvet är af marmormosaik, rödt, blått och hvitt. Vaxljusen på högaltaret kastade sitt gula sken på skalliga prester i guldkåpor och korgossar i skyar af rökelse. Ceremonierna i domkyrkan i Milano äro ännu bibehållna sådana de voro på Ambrosii tid och således nog äldre än den öfriga romerska kyrkans. Den ambrosianska kyrkosången ljöd, som jag tyckte, enformig.

Såsom ett monument från första kristna tidsåldern är den urgamla kyrkan San Ambrogio vid Porta Vercellina kanske intressantare än sjelfva katedralen. Denna

* 485 fot lång, 252 fot bred, 153 fot hög; allt inre mått.

JUNTA DE ANDALUCIA Monumental Heritage of Granada

gamla kyrka är anlagd redan 387, men sådan som hon nu står likväl icke äldre än från omkring 870, således ändå nu snart 1,000 år gammal. Framför kyrkan är ett slags atrium, i hvilket ännu synas spår efter gammal frescomålning. Kyrkodörrarne äro af cypressträ, mycket fint utskurna med löfverk och ämnen ur bibliska historien och sägas vara de samma som Sankt Ambrosius stängde emot Theodosius. — I Santa Maria delle Grazie sågo vi i klostrets gamla refectorium Lionardos Nattvard, nu nästan helt och hållet förstörd eller på allt sätt skadad. I det stora målningsgalleriet La Brera fick jag beundra Bernardino Luinis fresker, och i La biblioteca Ambrosiana fins en mängd i hög grad intressanta ting. Rafaels kartong för skolan i Athen förtjuste mig obeskrifligt; det är den manligaste och dristigaste teckning man kan få se. Många andra märkvärdiga handteckningar finnas der äfven. Manuskripten äro också förvånande: några af Lionardo da Vinci, som hade den fula vanan att skrifva bakfram från höger till venster, så att det behöfs spegel, om man vill läsa det; Virgilius kopierad och med noter af Petrarcas egen hand och med miniatyrer af Simone Memmi; Livius öfversatt af Boccaccio, och många andra rara saker. Bland annat förvaras der också en lock af Lucrezia Borgia, skickad från henne i ett bref till kardinal Bembo. Det förvånade mig att deraf finna, att Lucrezia hade ljust hår.

Från Milano reste vi genaste vägen öfver Pavia till Genua. När jag först såg kusten och Medelhafvet, var det som om jag hade hunnit gränsen af nordliga verlden och som om någonting alldeles nytt för mig nu skulle börja visa sig. Det blåa hafvet, marmorpalatserna, terrasser, trappor och kolonnader, gula oranger emellan myrten och cypresser — allt gaf mig främmande och nya intryck, och hvarthän jag vände mig, kändes det nästan som sång i luften, icke mera en klagande folkvisa full af saknad och molltoner, utan en chorus af lefnadsfrisk, fullstämmig förnöjsamhet och ungdom.

Resan till Genua varade tre dagar i sällskap med ett par glada tyska arkitekter. Första natten lågo vi i Pavia och den andra i Novi. Lombardiet och Piemont utgöra det egentliga silkeslandet, med mulbärsträn och majs. Nedfarten från de höga piemontesiska bergen är obeskrifligt pittoresk och vacker, med en yppighet, hvarom man i Sverige på våra grå bergknallar svårligen kan göra sig ett begrepp. Cypresser, olivskogar, citronhäckar, mandelträd och vingårdar här och der, med kyrkor, villor och kloster, tills man hinner »Genova la superba».

Jag ritade åtskilligt omkring Palazzo Doria, så mycket jag kunde hinna med, och i flera palatser sågo vi förträffliga målningar. Genua är praktfullt med all sin marmor och alla sina kupoler, slott, fyrtorn och terrasser, med utsigter öfver branta bråddjup och hvita segel på glittrande böljor. Jag skall aldrig glömma den majestätliga syn vi fingo dagen derpå mot aftonen, när tunga åskdigra moln, kopparfärgade och stålblå, började vältra sig upp rundt omkring på horisonten och kasta mörka skuggor öfver Apenninerna och det svallande oroliga hafvet, som också snart började hvälfva sig och häfvas i tjutande storm. Det var verkligen ett präktigt skådespel att åse, huru ovädrets alla krafter liksom samlade sig för att sedan i mörka natten bryta löst ibland fräsande blixtar, tjutande buller och döfvande åskknallar. Det blef då omöjligt att sofva, och vi stodo derföre i fönstret största delen af natten och betraktade, huru den svafvelblå flämtande blixten icke tröttnade att skjuta öfver det stormande hafvet, som bleknande af skrämsel liksom vände sig i sin bädd och drog täcket öfver hufvudet. Sådant är hvad jag tror man kallar ett sublimt skådespel, och det var så mycket sublimare nu för oss, som redan hade tagit biljetter på det gamla ruttna ångfartyget Virgilio, färdigt att sätta ut i dagbräckningen med kosa åt Livorno. Våra saker voro också redan om bord, och i mörka åskvädret måste vi derföre med och utan kryckor och paraplyer skynda oss ner till hamnen igenom tunga störtskurar och

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA

sedan ro i väta, väder och vind ut på redden till vårt sotiga fartyg, i skymningen igenkändt på dess rökande svarta funnel. Vid framkomsten dit voro vi visserligen våta som fiskar, men ovädret hade åtminstone skaffat oss den fördelen, att vi icke funno någon passagerare om bord. Det blef således godt rum i våra kojer, och när ångaren hade lyft ankar, smög han sig också derför ut emellan de blinkande fyrbåkarne, utan några bombastiskt högfärdiga demonstrationer, men snarare lik en sparkad och våt hund från en bakport. Ute blåste en sjungande vind, naturligtvis motvind, och vi hade ingenting annat angenämt om bord än kompassen, som då och då, när fartyget snurrade omkring, liksom på gyckel pekade ut hvaråt vi hade att söka norr och söder. För resten var Virgilio ett gammalt skrof, som kaptenen icke tycktes lita mycket på, ty efter att hafva slagit några runda lofvar och kraflat omkring i mörkret på hafvet ett par dygn, ansågs det till slut så godt att låta fartyget söka sig fram till Golfo di Spezia och der få hvila, till dess stormen började stilla sig, hvarefter vi lyckligtvis omsider, visserligen icke utan pust och vedermöda, hunno till det efterlängtade Livorno.

Ehuru temligen trötta efter denna lustresa öfver sjön togo vi ändå utan uppskof vetturin till Florens. Min stackars Tikos, det var både ömkligt och löjligt att se, huru han måste krångla sig igenom alla dessa oroligheter, med sitt ihopkrymta ben och på sin krycka. När vi nödgas se en vän lida af ett sådant lyte, kommer det oss att lifligt erkänna våra egna fördelar med ödmjukhet och tacksamhet, och Tikos' svartmålade krycka, som dock hvarken hade tagit prestexamen eller hörde till något konsistorium, kunde sålunda ändå mången gång predika för mig nästan lika bra som en hofpredikant i silfverkragar och sidenkappa.

I Florens voro vi fjorton dagar. Gud vet hvad andra tänka i Florens, men jag mins, att *vi* många gånger om dagen tänkte: här är oss godt att vara, här är oss

superbt att vara! Öppet och vänligt öfverallt, palatser fulla af mästerverk och de dyrbaraste konstskatter, blommor, grönt och frukt. I gallerierna och kyrkorna voro vi hela dagen för att se och — gapa; i Pitti och Boboli, i Santa Croce och Annunziata, domkyrkan och Giottos torn och der bredvid det praktfulla baptisterium, som Dante smeksamt alltid kallar »il mio bel San Giovanni»*. Sålunda simmade vi hela dagen liksom i ett bad af skönhet och förtjusning och hade, så att säga, Venus och gratierna plaskande omkring oss. Jag hoppar öfver florentinskorna med ringar på fingrarne, tjocka flätor bak i nacken, slöjor och silke, eld i ögonen och det charmanta språket i munnen. Glada blomsterflickor i stora gula halmhattar springa omkring på gatorna med små buketter af rosor och jasminer, som de skänka tills vidare utan att stanna för någon betalning, och äfven jag stoppade fickorna fulla med sådant poetiskt doftande ogräs. I Palazzo Buonarroti, Michel Angelos hus, voro vi inne i skrubben, der den store mannen brukade sitta och *skapa*, men der nu ingenting mera fins qvar än hans — tofflor: dessa kanhända ändå mer värda att hängas upp under glas och ram än porträttet af mången annan stor man. Den kolossala David-statyen, som står utanför Palazzo Vecchio, är ett af Michel Angelos ungdomsverk. Man kan undra på, att han icke vidare behandlat Davids hjeltebild, hvilken man kunde tycka hafva bort framför andra passa för Michel Angelos starka skaplynne. Benvenuto Cellinis Perseus förefaller nästan som en gammal bekant, när man läst och derföre liksom deltagit i Benvenutos oro och bekymmer vid gjutningen deraf. Men det är i synnerhet gamle Vasaris prat, som man skall lyssna till, om man rätt skall njuta af konstverken i Florens. Det är en sanning, att ju mer man kan intränga i de förhållanden, under hvilka ett konstverk blifvit frambragt,

* Det är detta baptisterium, som eger de verldsbekanta bronsportarne, om hvilka Michel Angelo yttrade, att de kunde passa för sjelfva paradiset.

JUNTA DE ANDALUCIA RC. Monumental de la Alhambra y Generalife CONSEJERÍA DE CULTURA

desto mer liffullt och talande blir det. I hvarje sitt verk framställer konstnären också sig sjelf och en fläkt af sin samtid, och detta är derföre just ett konstverks väsende till skilnad från ett maskinverks — att i alla sina delar bära spår af konstnärens individualitet och egendomlighet. I konstverket inlägger nemligen konstnären sina tankar och känslor liksom genomskinliga; omedvetet och hur han krånglar blir det ändå alltid en mer eller mindre naiv bekännelse. Derföre säger också Ehrensvärd varnande: »En artist behöfver mycket: icke nog ha vett, icke nog ha eld; han skall som en ungdom känner kärlek känna det *ädla*.»

Från Florens reste vi till Rom med vetturin. Det blef ungefär fem dagsresor. Jag trodde icke mycket på alla röfvarehistorier som berättades, men sedan man sett, huru ödsliga och öfvergifna vägarne här äro på många ställen, och å hvilka ruskiga och alldeles enstaka nattherbergen man blir inqvarterad, kan det förundra, att det bland ett så lättjefullt folk som italienarne icke är ändå mer osäkert att färdas, än det nu verkligen är. Ibland ser dock gästfriheten så misstänkt ut, att man gerna lägger en pistol bredvid sängen, och på mer än en ödslig backe sade vetturinen helt uppriktigt: »Var i ordning, i fall någonting skulle hända».

Rom i Oktober 1841.

Vi äro nu här sedan ett par dagar. Vi togo först in i ett värdshus, som var rätt miserabelt, ehuru beläget i närheten af Pantheon och kalladt Albergo del Sole. Jag vet icke, hur vi hade hittat dit; lysande som solen var det åtminstone icke. Följande morgon gingo vi till Caffe Greco, der vi naturligtvis strax träffade bekanta och fingo reda på hvarest andra vänner bodde. Tikos, som hade varit elev af Amerling i Wien, ville först gå och söka upp denne gode vän, som vi också snart träffade i hans atelier, nära Piazza Barberini. Det fans flere rum lediga i samma hus, och vi äro derföre redan ditflyttade från »il Sole» och ur solen i skuggan. Palm har också ett rum der, och andra bekanta bo icke långt ifrån, så att vi redan äro liksom hemmastadda.

Emellertid har jag ändå varit till »la posta restante» för att höra efter, om det händelsevis kunde vara något

P.C. Monumental de la Alhambra y Generalife
CONSEJERÍA DE CULTURA
JUNTA DE ANDALUCIA